

Cultuurhistorische verkenning

vm complex Koning & Boeke

Lagedijk 31-33

Zaandijk

Erfgoed Zaanstad

Februari 2020

Opdracht: team Erfgoed

Hoofdredactie: Cynthia van den Berg (architectuurhistorica)

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Begrenzing.....	3
2	Ontwikkelingsgeschiedenis	5
3	Cultuurhistorische waarden	15
4	Advies bij herontwikkeling	16
5	Status van het advies	17
6	Beleidskader	17
7	Bronnen	18

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Voor de bebouwing aan de Lagedijk 31-33 in Zaandijk bestaan plannen voor herontwikkeling. Op deze plek staat nu het voormalige pand van Koning & Boeke, later Notariskantoor Actus. Het staat in het rijksbeschermd dorpsgezicht Gortershoek.

Het plan bestaat uit het slopen van het pand op nummer 31 en het bouwen van een appartementencomplex voor 16 appartementen. Deze nieuwbouw komt tegen het pand van nummer 33 aan te staan. Bij de ontwikkeling van het plan zijn de cultuurhistorische waarden nog niet geheel in kaart gebracht. Deze cultuurhistorische verkenning brengt de cultuurhistorische waarden in kaart om een gedegen afweging te kunnen maken voor de vergunningverlening. Vanwege beperkte tijd is deze cultuurhistorische verkenning gemaakt op basis van een kort onderzoek ter plaatse en bronnen- en archiefonderzoek. Het woonhuis op nummer 35 wordt ter verduidelijking van de ontwikkelingsgeschiedenis wel in deze verkenning genoemd als onderdeel van het ensemble, maar is niet individueel gewaardeerd.

1.2 Begrenzing

Op de plattegrond van de bagviewer is te zien hoe het complex (hoofdgebouw nr 33 en aanbouw nr 31) aan de Lagedijk in het beschermd gezicht liggen. Er is sprake van een ensemble; hoofdgebouw met platte aanbouw die beiden een eigen voorruimte hebben (nr 33 een tuin, nr 31 een parkeerplaats). Nummer 35 is de directeurswoning, die niet individueel beoordeeld is, maar historisch gezien wel van waarde is in het ensemble.

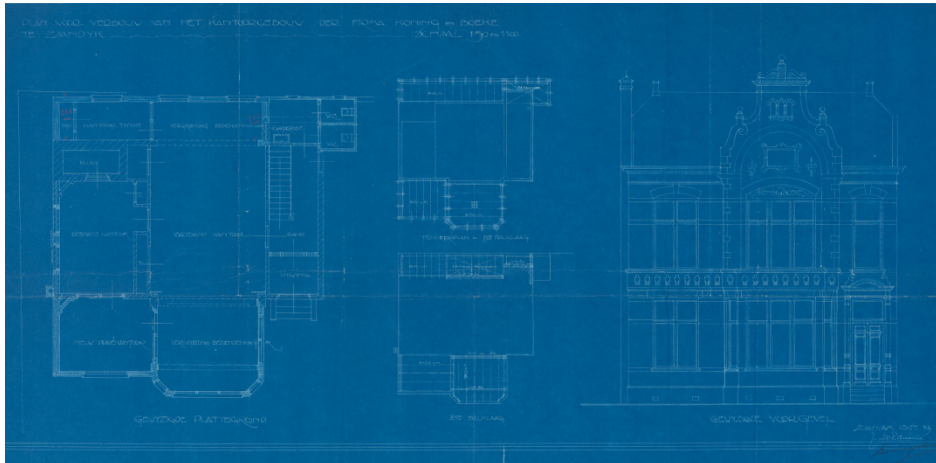

Op de satelliet is te zien hoe het ensemble ligt aan de Lagedijk en aan de achterzijde grenst aan het Weefhuispad. De richting van de kappen (nr 31 plat en nr 33 zadedak met klein wolfsend) evenwijdig aan het Weefhuispad en evenwijdig met draaiing aan de zijde van Lagedijk.

2 Ontwikkelingsgeschiedenis

Koning & Boeke

In 1819 werd een kantoorgebouw aan Lagedijk 33 gerealiseerd voor de net opgerichte Brand- en verzekeringsmaatschappij Koning & Boeke. In een dagboek van Jacob Honig Jz. uit Zaandijk staat aangetekend: 'Anno 1819 alhier opgericht een Onderlinge Brandwaarborg-Maatschappij onder het Bestuur van Jan Koning als Directeur'. Hieruit zou voortkomen Koning & Boeke van 1819.¹ In 1919 is vergunning afgegeven voor de verbouw van het kantoor door architect Eilmann. Dit is ook grotendeels de huidige verschijningsvorm van het pand.

Archief Zaanstad 10-33_17 bouwdoosiers en vergunningen; blauwdruk voor de verbouw

In 1979 werd het bedrijf overgenomen door verzekeringsbedrijf Stad Rotterdam (later Fortis-ASR). Daarna deed het dienst als notariskantoor van A. Moesker en in 2012 nam Actus het van Moesker over. Inmiddels is ook Actus uit het pand weg.²

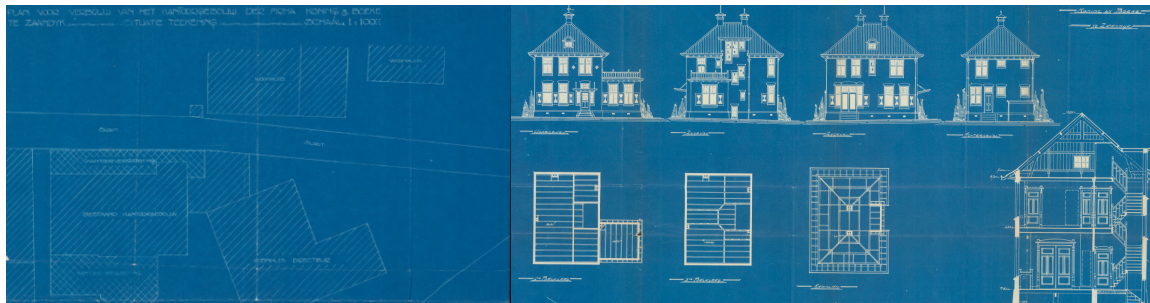

Kantoor aan nummer 33 met detail van gevel (foto Zaans archief 21.17776 en 21.17778) in 1953

¹ [https://www.zaanwiki.nl/encyclopedie/doku.php?id=verzekeringswezen&s\[\]=koning&s\[\]=en&s\[\]=boeke](https://www.zaanwiki.nl/encyclopedie/doku.php?id=verzekeringswezen&s[]=koning&s[]=en&s[]=boeke)

² De orkaan, juli 2017

De directeur van de maatschappij had volgens de bouwvergunningen in het archief al in 1911 een directeurswoning op hetzelfde perceel laten bouwen door architect A. van Vliet. Dat is de woning die nu op nummer 35 staat. Op onderstaande blauwdruk is het nog niet verbouwde kantoor te zien en de woning, gelegen in de punt tussen de Lagedijk en het Weefhuispad. Ook is te zien dat het pad toen nog niet overbouwd was.

Zaans archief 10_26_02 en 10_43-54 bouwdoossiers en vergunningen; links de situering van het woonhuis ten opzichte van het kantoor. Rechts ontwerp tekening van het woonhuis

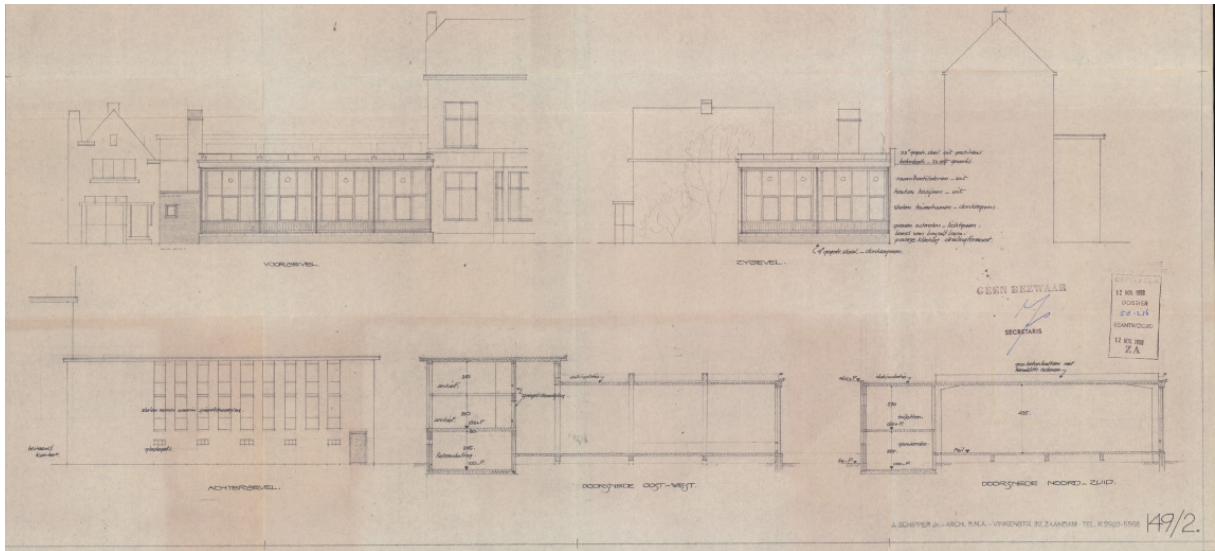
In 1959 werd dit pand uitgebreid met een eenlaags aanbouw met grote glazen puien ontworpen door de gebroeders Vredenduin uit Zaanwijk. Op deze plek stond al een houten huis, zoals op historische foto's zien is.

Ongedateerde foto links uit Zaans archief (foto Henk Los). Op het terrein is de woning van P. Vis te zien. Rechts foto uit 1900-1920 (Zaans archief 21.00182)

(beeldbank Zaanstad 2117773) situatie in 1953

Zaans archief 10-15_07 bouwdoosiers en vergunningen tekening uit 1958

Situatie 1974

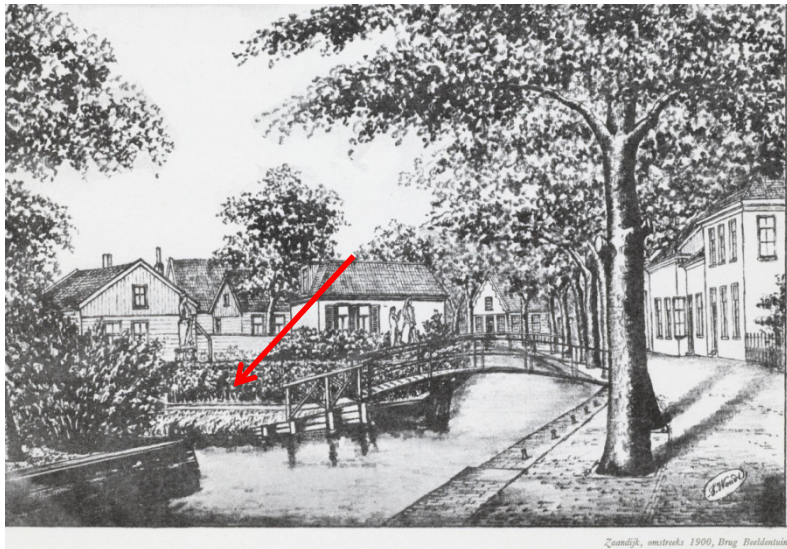

Situatie 1974 (foto beeldbank gemeente Zaanstad 25_019_00785)

Weefhuispad

Aan de achterzijde grenst het pand aan het Weefhuispad. Dit pad is vernoemd naar Het Weefhuis, een zeventiende-eeuws pand met ervoor de Beeldentuin verderop aan de Lagedijk. Dit is een van de meest beeldbepalende percelen in het beschermde gezicht.

Het weefhuis is omstreeks 1650 gebouwd en behoorde toe aan een papierkoopman die aan de overkant woonde. Het pand wisselde een aantal keren van eigenaar en kwam in 1870 in het bezit van de weduwe Vis – Van Gelder. Zij verbouwde het pand tot een woonhuis voor haar dochter Cornelia, die er in 1875 ging wonen. Toen pas is er een verdieping op het gebouw gezet. In 1904 kwam het huis in het bezit van de familie Honig en later van Aart Schipper die met Catharina Honig getrouwd was. In 1960 werd het pand verkocht aan de gemeente Zaanwijk. Vanaf dat moment tot 1974 heeft het dienst gedaan als cultureel centrum.³

Op deze tekening van Tames Woudt uit 1900 is het pad te zien (Zaans archief 32.00141) met het weefhuis erachter. Ook de wegsloot is nog duidelijk op de voorgrond te zien.

Het pad is vernoemd naar het Weefhuis waarvoor zich (nog steeds) een beeldentuin bevindt (Zaans archief 10.41.03)

De tweede golf van industrialisatie bracht voor fabrikanten een tweede gouden eeuw met zich mee. De rijkere bebouwing stond nog steeds langs de dijk, waar van oudsher de rijkere huizen stonden, terwijl de arbeiderswoningen, pakhuizen en schuren zich nog steeds voornamelijk langs de paden bevonden. Zo is de kenmerkende Zaanse structuur van een dijklint met dwars daarop gesitueerde sloten en paden ontstaan. Opvallend is dat in dit deel van het beschermde gezicht in de twintigste eeuw de bebouwing aan de landzijde rijker was dan in andere delen van het beschermde gezicht.

Tot de 19de eeuw was vervoer over het water de belangrijkste manier van transport, maar in de 19de eeuw nam het landverkeer toe. Pas toen werden dorpsstraten en dijken verhard om zo als verkeersweg te dienen.

³ <https://www.hetweefhuis.nl/>

Ook hygiëne speelde een belangrijke rol aan het einde van de 19de eeuw. Er heersten verschillende ziekten waaronder malaria, die toe te schrijven waren aan de aanwezigheid van de smalle vieze sloten. Dit leidde ertoe dat in deze periode veel wegsloten en padsloten gedempt werden.⁴

Links; Weefhuispad in 1964. Het pandje links op de foto is verplaatst naar de Zaanse Schans (Zaans archief 21.18107)
Rechts: een foto van google maps streetview met de achterzijde van de aanbouw die, zoals de foto's lijkt, gedeeltelijk op het pad gebouwd lijkt te zijn. Maar volgens de kadasterkaart hieronder staat de bebouwing zelfs iets achter de rooilijn en dus niet op het pad.

De achterzijde van het kantoor lijkt aan de rooilijn van het pad te staan (google maps streetview). De haag van nummer staat in dezelfde rooilijn als de aanbouw

⁴ Beleid linten dijken en paden gemeente Zaanstad 2019

Samenvatting bouwgeschiedenis op hoofdlijnen perceel Lagedijk 31, 33 en 35

- 1819 bouw voorloper huidige pand nummer 33
- 1911 bouw Directeurswoning nummer 35 architect van Vliet
- 1919 verbouw kantoor (huidige verschijningsvorm) nummer 33 architect Eilmann
- 1926 plaatsen houten garage bij woonhuis 35
- 1929 bouwen rijwielpaarplaats bij kantoor
- 1930 bouwen van een verbinding tussen kantoor 33 en pand 31
- 1938 plaatsen van een kluis
- 1947 bouwen van een rijwielpaarplaats
- 1956 plaatsen 2 ramen in noordgevel nummer 33
- 1959 bouwen uitbreiding kantoor nummer 31 door gebroeders Vredenduin
- 1970 plaatsing trafo achter woonhuis nummer 35
-

Hieruit blijkt dat het gehele perceel een bouwgeschiedenis heeft zoals verwacht bij een maatschappij. Hoewel alle drie de panden nu een afzonderlijke functie hebben, behoorden ze destijds allemaal bij Koning & Boeke en vormden ondanks hun verschil in bouwtijd en bouwstijl een sterk ensemble, dat best 'rijk' is voor de bebouwing aan de landzijde.

Beschermd gezicht Gortershoek

De locatie ligt op een markante plek binnen het rijks beschermd gezicht Gortershoek. Dit gebied is in 1982 door het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk en Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening aangewezen.

De achtergrond van dit besluit werd gevormd door de toenmalige belevingswaarde en samenhang tussen de ruimtelijke structuur en de historie van de nederzettingen langs de Zaan.

Hieronder een paar hoofdlijnen van de waarden waarop de bescherming als gezicht gebaseerd is:

- Basis wordt gevormd door gebogen tracé van de Lagedijk, die het beloop van de Zaan volgt;
- Langs Zaankant dichte bebouwing waardoor Zaan vanaf Lagedijk nauwelijks te leven is, maar geen stedelijk aandoende gevelwand;
- 'lossere' percelering en bebouwing aan landzijde;
- Afwisselend bebouwingsbeeld Zaankant ontstaan door een meestal ondergeschikt van de bouwmassa enigszins terug te rooien, bv met zij-ingang of raam. De ruimte daartussen vaak afgesloten door laag hek;
- Kenmerkende monumentale karakter van de bebouwing (bijzonder verfraaiingen, veel Zaanse houtbouw, maar ook baksteen en pleisterwerk)aan de zijde van de Zaan. Aan de landzijde komen grotere voortuinen voor en overheerst het groen karakter;
- Gemene deler: 1 relatief hoge bouwlaag met kap (ook wel twee bouwlagen met kap) maar verschillen in goothoogte zijn gering;
- Kenmerkende variatie in breedte van de panden, steile dakhellingen en afhankelijke van de breedte van het pand haaks of evenwijdig aan de straat;
- Verticale geleding van de indeling van de gevels door vensteropeningen en deurpartijen is in het totale straatbeeld van belang
- Privéruimten voor of naast huis zijn eenvoudig ingericht, bestraat of bedekt met grind
- Grote verscheidenheid van lage hekken en hagen als afscheiding van privé en publiek domineren het straatbeeld
- Kleinschaligheid en bijzonder gedifferentieerde bebouwing op achtererven die gericht is op de Zaan en waarbij veel aandacht is voor het uiterlijk.

De bescherming wordt gebaseerd op het feit dat al deze kenmerken gaaf aanwezig en beleefbaar zijn. Een meer uitgebreide beschrijving van deze genoemde punten staat in de toelichting bij het aanwijzingsbesluit.⁵

---

⁵ Toelichting bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd dorpsgezicht in Zaandijk 12 oktober 1982 Ministerie van Cultuur, recreatie en Maatschappelijk werk en Volkshuisvesting en Ruimtelijke ordening

Links de begrenzing van het beschermde gebied uit bestemmingsplan Gortershoek. Rechts de locatie bij de rode pijl.

Huidige situatie

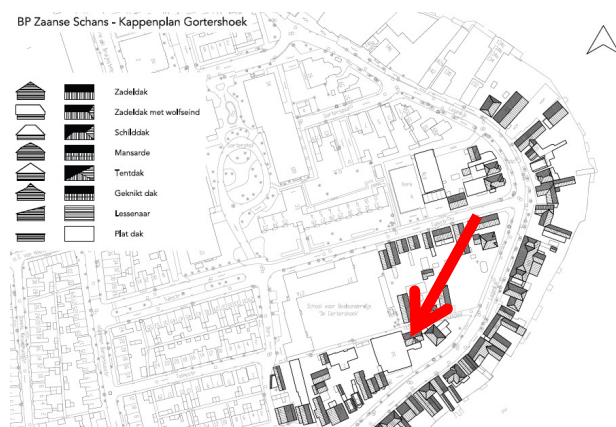
Huidige situatie gekeken naar nummer 31; parkeerplaatsen aan de voorzijde, tuin er rechts naast. Monumentale voorgevel van nummer 33 is goed in het zicht.

Huidige situatie gekeken naar nummer 33; "chique" entree van het hoofdkantoor met hek en tuin.

De huidige situatie verschilt nauwelijks van die van de foto uit de jaren '70. Hoewel afwijkend van de overige bebouwing, heeft de aanbouw juist door zijn typische architectuurstijl zijn architectuurhistorische eigen waarde binnen het beschermde gezicht. Ook hier is, net als op andere punten binnen het gezicht, met zorgvuldigheid omgegaan met het stedelijk weefsel (hoekdraaiing, eenlaags) en is een niet pretentieuze en redelijk zorgvuldig vormgegeven platte aanbouw gemaakt ter vergroting van het kantoor. Het belangrijkste daarbij is dat de aanbouw een ondergeschikt karakter heeft gekregen ten opzichte van het hoofdgebouw; het is lager en gaat door zijn eigen, voor die tijd moderne stijl, niet de concurrentie aan met de bouwstijl van nummer 33. Daarmee behoud nummer 33 zijn "status" binnen dit stukje van de Lagedijk.

De bescherming van het gezicht dateert uit de jaren '80. De bouw van dit deel uit eind jaren '50. Voor het platte dak was wellicht niet gekozen als de bescherming al van kracht was geweest ten tijde van de bouw. Desondanks zorgt dit platte dak wel weer voor ondergeschiktheid en behoud het de zichtlijnen op het belangrijkere pand ernaast. Op het kappenplan bij het bestemmingsplan is te zien hoe dit een van grootste platte daken in het beschermde gezicht is.

De buitenruimte voor de aanbouw is ingericht als parkeerplaats. Dit is vooral functioneel. Het doet geen directe afbreuk aan het beschermde gezicht omdat de aanbouw net als nummer 33 in een hoek ten opzichte van de rooilijn ligt en er zo ruimte ontstaat. Ook hier geldt dat de voortuin van het kantoor op nummer 33 de meeste "status" heeft en er van concurrentie geen sprake is.

Aan de achterzijde grenst het ensemble aan het Weefhuispad. Dit pad wordt meegenomen in deze cultuurhistorische verkenning omdat het een stedenbouwkundig waardevol element is en omdat hiervoor ook nieuw beleid is gemaakt dat zeer binnenkort wordt vastgesteld. In dit beleidsstuk (de identiteit van Zaanstad) wordt in pilots van Westzaan en de Zaanse dijken duidelijk hoe men met de padstructuur om wil gaan als gemeente. Diezelfde voorwaarden kunnen voor Zaadijk ook gebruikt worden en zullen gebaseerd zijn op de kernwaarden zoals die al in de beschrijving van het beschermde gezicht genoemd zijn.

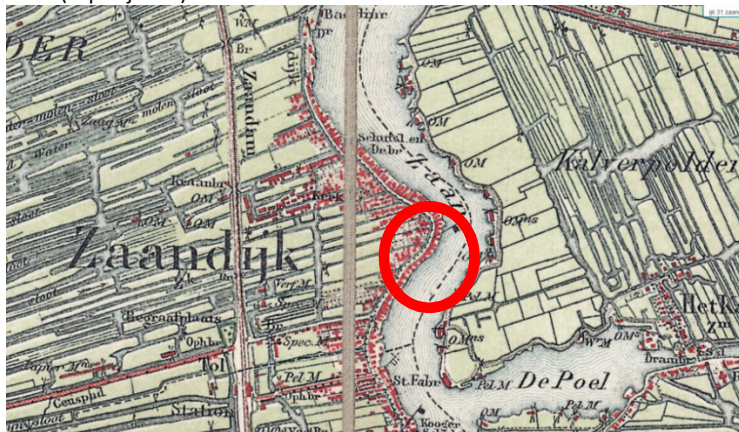
De diverse bouwtekeningen van voor de oorlog laten zien dat de bebouwing toen tegen de rooilijn gebouwd was. De uitbreiding van 1959 lijkt over die rooigrens heen te gaan en op het pad gebouwd.

1812 Zaanatlas; het gehele perceel heeft nog 1 groot gebouw; erachter de sloot met het pad

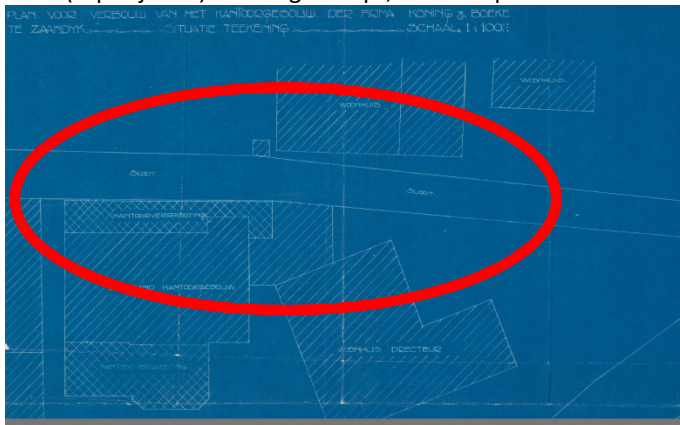
1850 (topotijdreis)

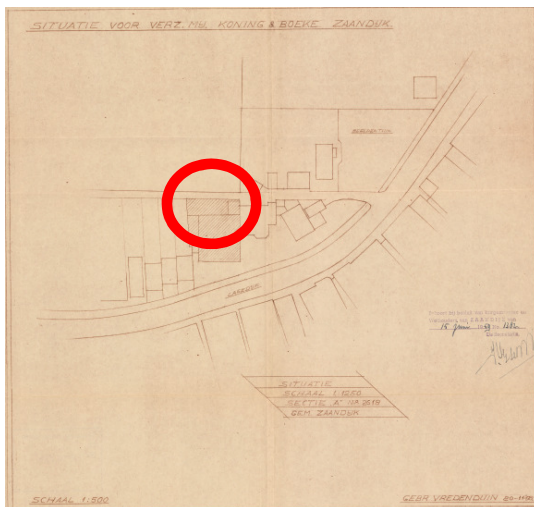
1900 (topotijdreis); situatie is ten opzicht van 1850 nauwelijks gewijzigd

1950 (topotijdreis)sloot is gedempt, er is nu sprake van alleen een pad

1911 het Weefhuispad op de ontwerptekening van nummer 33 rechts de directeurswoning op nummer 35

1959; de aanbouw lijkt iets op het pad te staan

3 Cultuurhistorische waarden

Het pand is getoetst aan de landelijk vastgestelde criteria om panden op cultuurhistorische wijze te waarderen. Deze waarden zijn:

- *Archeologische waarden*
- *Stedenbouwkundige waarden*
- *Historisch geografische/landschappelijke waarden*
- *Cultuurhistorische waarden*
- *Architectuurhistorische waarden*
- *Gaafheid en zeldzaamheid*

Samengevat worden deze waarden de cultuurhistorische of erfgoedwaarde van een pand genoemd.

Archeologische waarden

Wanneer er sprake is van sloop-nieuwbouw moet onderzocht worden of en zo ja welke archeologische waarden in het geding zijn.

Stedenbouwkundige waarden

- Er is sprake van ensemble van hoofdgebouw (nr 33)aanbouw (nr 31) en directeurswoning (nr 35)uit verschillende bouwtijden. Ondanks het verschil in bouwstijl is sprake van een ensemble waarbij in de jaren '70 getracht is de aanbouw in te passen in het stedelijk weefsel van het beschermde gezicht.
- Van grote waarde is de manier waarop de aanbouw gesitueerd is ten opzichte van het hoofdgebouw; de hoekverdraaiing ten opzichte van de rooilijn is een van de waardevolle kenmerken van het beschermde gezicht. Het geeft een speels karakter en diversiteit in zichtlijnen.
- De ruimte die zo ontstaan is, is ingericht als parkeerplaats. De parkeerplaats zelf is niet van waarde; het feit dat zich daar een ruimte voor de gevel bevindt wel. De inrichting met bestrating is passend binnen het beschermde gezicht.
- Het Weefhuispad heeft als historische structuur grote stedenbouwkundige waarde; nieuwe bebouwing moet hier in stijl aansluiten bij het karakter van bebouwing aan een pad (ondergeschikt!).

Historisch geografische/landschappelijke waarde:

- Het slagenlandschap met de kenmerkende Zaanse structuur van een dijklint met dwars daarop sloten en paden heeft een zeer hoge waarde.

Cultuurhistorische waarden

- Het gehele ensemble vertelt het verhaal van de diversiteit van functies binnen het beschermde gezicht. Niet alleen wonen, maar ook veel verschillende bedrijfsmatige functies komen naast elkaar voor. Het hoofdgebouw werd ooit gebouwd als kantoor voor een Brand- en verzekeringsmaatschappij Koning & Boeke, waarna het nog dienst deed als kantoor voor verzekeringsbedrijf Stad Rotterdam en notariskantoor A. Moesker en Actus. De directeur woonde ernaast en toen het voor de wind ging werd het kantoor uitgebreid. Deze ontwikkelingsgeschiedenis is van belang

Architectuurhistorische waarden

- De aanbouw is van enige architectuurhistorische waarde als naoorlogse bouwstijl invloeden die tot uiting komen in: de glazen puien, de manier waarop met hoeken is omgegaan en de keuze voor een bescheiden formaat in hoogte.
- Het kantoorgebouw en de directeurswoning hebben een waardevolle bouwstijl; elk karakteristiek voor de bouwtijd.

Gaafheid en zeldzaamheid

- De aanbouw heeft een gaafheid van hoofdvorm en voor een groot deel ook in detaillering die kenmerkend is voor de bouwtijd.
- De architectuurstijl van de aanbouw is regionaal en landelijk niet zeldzaam te noemen.
- De directeurswoning en het kantoor hebben een redelijke mate van gaafheid, maar zijn niet per se zeldzaam te noemen voor Zaanstad.

Het interieur van de panden is niet meegenomen in dit onderzoek. De panden op nummer 33 en 35 zijn wel meegenomen in de stedenbouwkundige analyse, maar zijn architectuurhistorisch alleen op hoofdlijnen onderzocht en beoordeeld.

4 Advies bij herontwikkeling

De cultuurhistorische waarden, zoals op hoofdlijnen omschreven in deze cultuurhistorische verkenning onderschrijven met name de cultuurhistorische en stedenbouwkundige waarden van de aanbouw als onderdeel van het Koning & Boeke complex. Architectuurhistorisch is de aanbouw van iets mindere waarde. Dit maakt dat herontwikkeling in de vorm van sloop- nieuwbouw tot de mogelijkheden behoort; sloop van de aanbouw betekent geen onaanvaardbare aantasting van het beschermde gezicht. De aanbouw is ook niet beschermd als gemeentelijk monument. De benoemde stedenbouwkundige waarden zijn voor de zorgvuldige omgang met het beschermde gezicht belangrijk om te behouden. Dat komt op het volgende neer:

- Langs veel delen van de Lagedijk staat vrij dichte bebouwing (met name langs de Zaankant) maar **nergens is het een stedelijk aandoende gevelwand**; voor nieuwbouw binnen het beschermde gezicht moet dit een uitgangspunt zijn.
- Er is een afwisselend bebouwingsbeeld binnen het gezicht; er is vaak sprake van hoofdgebouwen en ondergeschikte bouwmassa's. Deze zijn enigszins teruggerooid en hebben een ondergeschikt karakter in bouwstijl. **Dit spel van bebouwing met verschillende statussen naast elkaar is kenmerkend voor het gehele beschermde gezicht en moet tot uitdrukking komen in de nieuwe plannen.**
- De **kenmerkende bouwhoogte** binnen het gezicht bestaat uit **1 relatief hoge bouwlaag met kap (ook wel twee bouwlagen met kap)** maar de **verschillen in goothoogte zijn gering**; nieuwe plannen dienen hier rekening mee te houden, dit ook weer in verband met **mogelijke concurrentie tussen de verschillende panden.**
- **Verticale geleiding van de indeling van de gevels** door vensteropeningen en deurpartijen is in het totale straatbeeld van belang.
- **Privéruimten voor of naast een pand zijn eenvoudig ingericht**; meest voorkomend is bestraat of bedekt met grind.
- **Grote verscheidenheid van lage hekken en hagen als afscheiding** van privé en publiek domineren het straatbeeld; bij nieuwbouw van woningen is het van groot belang hier rekening mee te houden.
- **Zorgvuldige omgang met het Weefhuispad** als onderdeel van de waardevolle paden- en slotenstructuur van gemeente Zaanstad en het beschermde gezicht Gortershoek; omgang passend bij de waarden zoals omschreven in nog vast te stellen beleidsstuk De identiteit van Zaanstad o.a.
  - Bebouwing toevoegen volgens het historische principe van rijke panden aan de dijk en sobere bebouwing aan de paden en het historische karakteristiek dat aan het einde van een pad vaak meer industriële of agrarische bebouwing voorkwam met grotere volumes en schuren.
  - De bebouwing van een pad lager dan die aan de dijk houden.
  - Schaal van bebouwing aanpassen bij de historie van het pad en de nog aanwezige bestaande bebouwing.
  - De bebouwing aan paden kleinschalig (één bouwlaag onder een kap) en sober houden.
  - Materialen zoals hout, baksteen en gebakken pannen gebruiken aan de paden. Kunststofkozijnen en plaatmaterialen zijn niet gewenst.
  - Bebouwing 'individualistisch' houden. Alleen seriematige bouw toepassen als dit passend is bij dat specifieke pad.

Het beschermde gezicht is opgenomen in een conserverend bestemmingsplan waarbij bestaande goot-en nokhoogte en het bouwvlak strak ingetekend zijn en een kappenplan is vastgelegd. Overigens wil dit niet per se zeggen dat als het pand nu een plat dak heeft, een verhoogde verdieping met een plat dak ook het beste voor het beschermde gezicht is. Dit omdat het pand er al stond voor het gezicht werd aangewezen. Daarnaast is opgenomen dat meer werkzaamheden vergunning plichtig zijn. Een beschermend bestemmingsplan is opgesteld om de cultuurhistorische waarden van het beschermde gezicht te waarborgen. Daarom wordt niet lichtzinnig afgeweken van zo'n bestemmingplan. Wanneer dat toch gebeurt moet dit goed gemotiveerd worden en getoetst of de afwijkingen een aantasting voor de cultuurhistorische waarden (zoals omschreven in deze cultuurhistorische verkenning) betekenen.

Ook in de Welstandnota kunnen nadere eisen zijn opgenomen om de waarden van het beschermde gezicht te borgen. In de gecombineerde welstand-monumentencommissie wordt het plan nogmaals op aantasting van waarden van het beschermde gezicht beoordeeld. Uitgangspunten in deze verkenning kunnen afwijken van inhoudelijke behandeling en adviezen van deze commissie omdat deze verkenning nog niet was opgesteld ten tijde van behandeling van dit plan in de commissie.

Tot slot

Bescherming van een dorpsgezicht is niet gericht op enkel behoud, maar nieuwe ontwikkelingen moeten een duidelijke kwaliteit toevoegen aan de bestaande waarden van een beschermd dorpsgezicht. Als een nieuwe tijdslaag, die zorgvuldig overwogen en ontworpen is, eraan wordt toegevoegd zal dit de cultuurhistorische waarden niet aantasten maar zelfs kunnen versterken. Even zo goed kunnen minder waardevolle of storende elementen aangepakt worden om de kwaliteit van de ruimte te verbeteren.

5 Status van het advies

Een Cultuurhistorische Verkenning is een onafhankelijke beoordeling van de vakspecialist erfgoed van de cultuurhistorische waarden van een pand of ensemble van panden. Het vormt een beoordelingskader bij planadvisering, naast andere beoordelingskaders zoals de toets van het bestemmingsplan, parkeerbeleid, milieu-eisen etc. Op basis van deze verkenning kunnen plannen worden beoordeeld. Het bevat geen specifiek planadvies.

Let wel: op plannen wordt ambtelijk geadviseerd, maar de plannen worden ook beoordeeld door de onafhankelijke Adviescommissie voor Welstand en Monumenten Zaanstad. Zij zal dit doen op basis van de uitgangspunten zoals in de verkenning omschreven. Omdat het een onafhankelijke commissie betreft kan dat advies afwijken van het ambtelijke advies.

6 Beleidskader

In artikel 3.1.6 van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) uit 2010, waarin de Wro nader is uitgewerkt, is opgenomen dat per 1 januari 2012 bij het maken van bestemmingsplannen een beschrijving moet worden opgenomen van de wijze waarop met de in het gebied aanwezige cultuurhistorische waarden en in de grond aanwezige of te verwachten monumenten rekening is gehouden. Bij nieuwe ontwikkelingen in een gebied, dienen de gevolgen voor de cultuurhistorische waarden op voorhand in kaart te worden gebracht. Zodoende is het sinds 1 januari 2012 geregeld in de omgevingswet dat cultuurhistorische waarden verankerd zijn in het proces van ruimtelijke ordening en moet bij het opstellen of wijzigen van een bestemmingsplan daarmee rekening worden gehouden.

De gemeente Zaanstad heeft deze regelgeving in de Erfgoedvisie 2011-2018 verankerd. Deze erfgoedvisie is in oktober 2011 door de gemeenteraad vastgesteld en hierin is geregeld dat voor bijzondere welstandsgebieden, gebieden waar ruimtelijke ontwikkelingen plaats zullen vinden of een nieuw bestemmingsplan wordt opgesteld een cultuurhistorische verkenning verplicht is. Het is namelijk essentieel voor het planproces dat in een vroeg stadium de cultuurhistorische waarden van het gebied onderzocht worden. De uitkomsten van een dergelijke verkenning kunnen als basis dienen voor verdere ontwikkelingen binnen het gebied en zijn waardevol gebleken als inspiratiebron voor onder andere het stedenbouwkundige programma van eisen of de spelregelkaart.

De identiteit van Zaanstad, Historische dijken, linten en paden

In het voorjaar van 2020 wordt nieuw beleid vastgesteld ten aanzien van omgang met de Zaanse padenstructuur. In dit beleidsstuk is de gehele landschappelijke structuur, de drager die de landschappelijke identiteit van Zaanstad bepaald, geanalyseerd en gewaardeerd. Ook is er voor Westzaan en voor het centrum Zaandam een pilot gedaan met uitgangspunten bij ontwikkelingen. Voor Zaandijk volgend na vaststelling deze uitgangspunten nog, maar uitgesproken is wel dat de padenstructuur in de gehele gemeente van cultuurhistorische waarde is.

7 Bronnen

Beschrijving Gortershoek, rijksdienst voor de Monumentenzorg Zeist (1982)

Aanwijzingsbesluit Beschermd gezicht Gortershoek, gemeente Zaanstad (1982)

KP Zaan en Dijk ,architectenwerk Twan Jutte & Stichting Zaan en Dijk (1999)

De Identiteit van Zaanstad, Historische dijken, linten en paden, gemeente Zaanstad (feb 2020)

<http://archieff.zaanstad.nl/gebouwen>

<http://archieff.zaanstad.nl/beeldbank/>

<https://www.zaanwiki.nl>

<https://zaanatlas.nl>

<http://www.cultureelerfgoed.nl>

<https://bagviewer.kadaster.nl/>